

Αλεξάντρ Σεργκέγεβιτς Πούσκιν: Ο πρώτος Ρώσος ποιητής (1ο μέρος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο Αλεξάντρ Σεργκέγεβιτς Πούσκιν (1799, Μόσχα – 1837, Αγία Πετρούπολη), Ρώσος συγγραφέας, θεμελιωτής της νέας ρωσικής λογοτεχνίας, ήταν γιος όχι πλούσιου αριστοκράτη, καταγόταν από παλιά οικογένεια βογιάρων. Δισέγγονος (από τη μητρική πλευρά) του Αβησσυνού Α. Π. Γκανιμπάλ, στρατιωτικού της εποχής του Μ. Πέτρου. Οι πρώτες ποιητικές δοκιμές του Πούσκιν, που διασώθηκαν, ανάγονται στα παιδικά του χρόνια. Το 1811 ο Πούσκιν φοίτησε στο Λύκειο του Τσάρσκογε Σελό, όπου η εκπαιδευτική αντίληψη διαπνεόταν από την ελεύθερη σκέψη του Διαφωτισμού και τις φιλελεύθερες τάσεις των πρώτων χρόνων της βασιλείας του Αλεξάνδρου Α'. Τα χρόνια του Λυκείου ήταν περίοδος έντονης δημιουργίας για τον Πούσκιν και έγραψε σειρά ποιημάτων μεγάλης τελειότητας («Αναμνήσεις από το Τσάρσκογε Σέλο», «Μια μικρή πολιτεία», «Το ρόδο» κ.ά.).

Το 1817 ο Πούσκιν αποφοίτησε από το Λύκειο και διορίστηκε ως γραμματέας στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων. Τα ποιήματά του της περιόδου 1817 – 1820 καθρεφτίζουν τη θυελλώδη ζωή του νεαρού ποιητή στην Πετρούπολη, τη συμμετοχή του στο λογοτεχνικό όμιλο «Η Πράσινη Λάμπα», και τον επαναστατικό φιλελευθερισμό της εποχής («Στον Κριφτσόφ», «Στον Ζουκόφσκι», «Στον Τσαντάγεφ», όλα το 1818 «Ντορίντα», «Η αναγέννηση», 1819 «Έχω εξοικειωθεί με τη μάχη», 1820 κ.ά.). Ο Πούσκιν παρότι σέβεται την ποίηση του 18ου – 19ου αιώνα προσπαθεί να πετύχει στα ποιήματά του ελευθερία έκφρασης. Αυτή την κατεύθυνση ακολουθεί και στο αφηγηματικό ποίημα «Ρουσλάν και Λιουντμίλα»

(δημοσιεύθηκε το 1820), το οποίο προκάλεσε οξύτατες συζητήσεις και σήμανε την αρχή μιας καμπής στη ρωσική ποίηση. Με τα πολιτικά ποιήματα του Πούσκιν της περιόδου 1817 - 20 («Ελευθερία», «Στον Τσαντάγεφ», «Το χωριό» κ.ά.) γίνεται ο εκφραστής των επιδιώξεων ολόκληρης της γενιάς των ευγενών επαναστατών. Το Μάιο 1820 ο Πούσκιν, με το πρόσχημα της υπαλληλικής μετάθεσης, ουσιαστικά εκτοπίζεται στη Νότια Ρωσία.

Αφού επισκέφθηκε τον Καύκασο και την Κριμαία, ο Πούσκιν έζησε στο Κισινιόφ και την Οδησό, συναντήθηκε με τους δεκεμβριστές Β. Φ. Ραγκέφσκι, Π. Ι. Πέστελ, Μ. Φ. Ορλόφ κ.ά. Τα επαναστατικά και εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα στην Ευρώπη, οι αγροτικές και στρατιωτικές εξεγέρσεις στη Ρωσία ενίσχυσαν την τάση του για επαναστατική δράση, που καθρεφτίζεται στο «Στιλέτο» και σε άλλα ποιήματα του 1821. Από αθεϊστικό πνεύμα είναι διαποτισμένο το ποίημα «Γαβριηλιάδα» (1821). Η περίοδος της εκτόπισης στο Νότο σημάδεψε, για τον ποιητή, την άνθηση του ρομαντισμού του, που εκδηλώθηκε έντονα στα αφηγηματικά ποιήματα που έγραψε εκεί και που τον επέβαλαν σαν εξέχοντα Ρώσο ποιητή. Σημαντική θέση ανάμεσα στα ποιήματα αυτά κατέχει «Ο αιχμάλωτος του Καυκάσου» (1820 - 21), που προετοίμασε σε μεγάλο βαθμό τον «Εβγκένι Ονέγκιν». Τα θέματα της «επαναστατικής θέλησης» και του ηθικού νόμου εκφράστηκαν στους «Αδελφούς ληστές» (1821 - 22) και η αντίθεση, ηπιότητας και πάθους, «αγγελικού» και «σατανικού» πρωτοεμφανίστηκε στο «Σιντριβάνι του Μπαχτσέ Σαράι» (1823).

Ο Πούσκιν αρχίζει τον Μάιο 1823 να γράφει το έμμετρο μυθιστόρημα «Εβγκένι Ονέγκιν», όπου ιστορικά και κοινωνικά ενσαρκώνονται δύο αντίθετοι τύποι συνείδησης, ο σκεπτικιστής (Ονέγκιν) και ο ονειροπόλος ρομαντικός (Λένσκι), ενώ

η Τατιάνα αντιπροσωπεύει το ιδεώδες της αρμονικής κοσμοαντίληψης. Το άτομο και η κοινωνία, τα όρια ανάμεσα στην ελευθερία του ατόμου και την αυθαιρεσία είναι τα κεντρικά θέματα του ποιήματος «Τσιγγάνοι» (1824), το οποίο αποτελεί την κορύφωση και το τελευταίο έργο της ρομαντικής δημιουργίας του Πούσκιν. «Οι Τσιγγάνοι» έθεσαν με οξύτητα το ζήτημα της ευτυχίας σαν τραγικό φιλοσοφικό πρόβλημα και άνοιξαν το δρόμο για τη βαθύτερη διείσδυση στο κύριο θέμα του Πούσκιν, το θέμα άνθρωπος και κόσμος.

Τον Ιούλιο του 1824 ο Πούσκιν, εξαιτίας των διενέξεων του με τους προϊσταμένους του, απολύεται από τη δημόσια υπηρεσία ως πρόσωπο αναξιόπιστο και περιορίζεται στο οικογενειακό του κτήμα το Πσκοφ (χωριό Μιχάηλοφσκογε), υπό την επιτήρηση των τοπικών αρχών. Εδώ, δημιουργεί μια σειρά αριστουργημάτων ανάμεσά τους και ο γεμάτος δύναμη και πίστη κύκλος «Μιμήσεις του Κορανίου». Ο Πούσκιν γράφει τα κεντρικά (3 - 6) κεφάλαια του «Εβγκένι Ονέγκιν», το σατιρικό αφηγηματικό ποίημα «Ο κόμης Νούλιν», μελετά την ιστορία της Ρωσίας και τα χρονικά, καταγράφει λαϊκά τραγούδια και παραμύθια. Στα ποιήματα «Το καμένο γράμμα», «Ο πόθος της δόξας», «Θυμάμαι την εξαίσια στιγμή», «Ρίχνει το δάσος την πορφυρή του φορεσιά» κ.ά. επικρατούν οι νέες αρχές της ποίησης: η λυρική συγκίνηση δεν είναι κάποιο έτοιμο και στατικό αντικείμενο περιγραφής, αλλά ζωντανή ψυχική ενέργεια, δημιουργός δύναμη, που γεννιέται κατά την επαφή του ποιητή με την πραγματικότητα.

Ορόσημο στη δημιουργική εξέλιξη του Πούσκιν ήταν η τραγωδία «Μπορίς Γκοντουνόφ» (1825). Θέμα της τραγωδίας είναι η ιστορία και ο άνθρωπος. Στο επίκεντρο βρίσκονται όχι τόσο τα πρόσωπα, όσο η ίδια η ιστορική διαδικασία, η ζωή με τους αντικειμενικούς νόμους της όχι τα «έργα» των προσώπων, αλλά οι τύχες τους.

Στο ιστορικό μυθιστόρημα του «Η κόρη του λοχαγού», συνεχίζει τη μελέτη «της ανθρώπινης και της λαϊκής μοίρας» που είχε αρχίσει με τον «Μπορίς Γκοντουνόφ». Η αντικειμενική άποψη εκφράζεται εδώ από τον έντιμο και αμερόληπτο αφηγητή - μάρτυρα, που συμπαθεί τον Πουγκάτσεφ, ο οποίος ενσαρκώνει τη δύναμη και τα χαρίσματα του λαού, όμως παραμένει πιστός στο ταξικό χρέος του ως αριστοκράτης.

Την 1η Οκτωβρίου 1833 ο Πούσκιν επισκέπτεται για δεύτερη φορά το Μπόλντινο. Το δεύτερο «Φθινόπωρο του Μπόλντινο», που κράτησε ενάμισι μήνα, είναι περίοδος νέας δημιουργικής έξαρσης. Ο Πούσκιν τελειώνει εδώ την «Ιστορία του Πουγκάτσεφ», γράφει το ποίημα «Άντζελα», τη σειρά «Τραγούδια Δυτικών Σλάβων», «Το παραμύθι του ψαρά και του ψαριού», «Το παραμύθι της Νεκρής Τσαρίνας», και ορισμένα από τα καλύτερα έργα του όπως το αφηγηματικό ποίημα

«Ο μπρούντζινος καβαλάρης», το μυθιστόρημα «Ντάμα Πίκα», το ποίημα «Φθινόπωρο». Στα έργα αυτά μελετά τις τραγικές αντιφάσεις της ζωής υπό το φως των αντικειμενικών νόμων της ύπαρξης. Στον «Μπρούντζινο καβαλάρη», αποκτούν οικουμενική σημασία τα θέματα του κράτους και του ατόμου, της Ιστορίας και της ξεχωριστής μοίρας, των σχέσεων μεταξύ του ανθρώπου και του κόσμου του. Στο συμβολικό επίπεδο των αιώνια τραγικών συγκρούσεων, που δημιουργούν αυτές οι σχέσεις, αποκτά βαθύ φιλοσοφικό νόημα το θέμα της παραφροσύνης («Ο μπρούντζινος καβαλάρης», «Ντάμα Πίκα», το ποίημα «Ας με φυλάξει ο Θεός να μην τρελαθώ» κ.ά.). Όμως, η τραγικότητα ερμηνεύεται όχι σαν ζοφερή απελπισία, αλλά σαν δυναμική ποιότητα της ίδιας της ζωής: Στο ποίημα «Το φθινόπωρο», με την τραγικότητα του κεντρικού θέματος του «θανάτου», αποκαλύπτεται η σχέση του δημιουργικού ανθρώπινου πνεύματος με τις αθάνατες δυνάμεις της φύσης και του σύμπαντος.

(Συνεχίζεται)